

Zdzisław Krzemiński

Adwokat w orzecznictwie Sądu Najwyższego (Izba Cywilna 2002–2004)

Palestra 49/5-6(557-558), 155-160

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NAJNOWSZE ORZECZNICTWO

Zdzisław Krzemiński

Adwokat w orzecznictwie Sądu Najwyższego (Izba Cywilna 2002–2004)*

I. Pełnomocnictwo procesowe

Udzielenie adwokatowi pełnomocnictwa, zawierającego umocowanie do wszystkich łączących się ze sprawą czynności procesowych, oznacza że umowa leżąca u podstaw tego pełnomocnictwa objęła wszystkie łączące się ze sprawą czynności.

Orzeczenie SN z 18 kwietnia 2002 r. II CKN 1216/00 – OSN 2003, poz. 58.

Pełnomocnictwo procesowe adwokata obejmuje z samego prawa umocowanie do:

a) wszystkich łączących się ze sprawą czynności procesowych, nie wyłączając powództwa wzajemnego, skargi o wznowienie postępowania i postępowania wywołanego ich wniesieniem, jako też wniesieniem interwencji głównej przeciwko mocodawcy;

b) wszelkich czynności dotyczących zabezpieczenia i egzekucji;

c) udzielenia dalszego pełnomocnictwa procesowego adwokatowi (aplikantowi adwokackiemu) lub radcy prawnemu;

d) zawarcia ugody, zrzeczenia się roszczenia albo uznania powództwa, jeżeli czynności te nie zostały wyłączone w pełnomocnictwie;

e) odbioru kosztów procesu od strony przeciwnej (art. 91 k.p.c.).

Użyte w tekście art. 91 k.p.c. zdanie „wszystkich łączących się ze sprawą czynności procesowych” daje podstawę do twierdzenia, że uzyskane przez adwokata pełnomocnictwo procesowe upoważnia go do prowadzenia sprawy przez trzy instancje z kasacją włącznie.

Strony mogą jednak w drodze umowy dotyczącej pełnomocnictwa procesowego regulo-

* Opracowanie to stanowi dalszy ciąg artykułów publikowanych pod tym samym tytułem w numerach „Palestry”: 3/57, 11/59, 6/61, 3/63, 12/64, 5/69, 9/73, 10/75, 5–6/78, 7–9/81, 8–9/88, 7–8/92, 11–12/95, 5–6/98, 5–6/00, 9–10/01, 1–2/03.

wać zakres uprawnień pełnomocnika procesowego. Mogą wymieniony w art. 91 k.p.c. zakres uprawnień pełnomocnika procesowego poszerzać lub ograniczać.

Patrz:

Z. Krzeziński: Pełnomocnik w sądowym postępowaniu cywilnym, Warszawa 1971, s. 98 i n.

Z. Krzeziński: Adwokat w procesie cywilnym, Zakamycze 1999 r. s. 68 i n.

Uwagi w publikowanych wyżej moich opracowaniach dotyczących „Adwokata w orzecznictwie Sądu Najwyższego” (vide s. 1 tego opracowania).

Głosowane orzeczenie SN jest trafne, gdyż uwzględnia obowiązujący tekst art. 91 k.p.c.

Dopuszczalność odwołania przez stronę oświadczeń jej pełnomocnika procesowego w przedmiocie zawarcia ugody, dokonanej w zażaleniu na postanowienie umarzające postępowanie, nie wyłącza kontroli sądu co do zgodności ugody z prawem, zasadami współżycia społecznego i słusznym interesem pracownika oraz przesłanek uchylenia się od skutków oświadczeń woli na podstawie prawa cywilnego.

Orzeczenie SN z 20 grudnia 2000 r. I PKN 650/00 MoP 24/02, s. 1140.

1. Pełnomocnik procesowy-adwokat może zrzec się roszczenia, uznać powództwo lub zawrzeć ze stroną przeciwną ugodę. Może to zrobić, jeśli w pełnomocnictwie te uprawnienia nie zostały wyłączone. Jednakże takie ograniczenia jego praw muszą być wpisane do tekstu pełnomocnictwa.

Jeśli mocodawca adwokata był obecny na rozprawie, to zgodnie z wymogiem art. 93 k.p.c. może niezwłocznie odwołać oświadczenie jego pełnomocnika (art. 93 k.p.c.). Jeżeli strona była nieobecna na rozprawie, może kwestionując zgodę jej pełnomocnika na zawarcie ugody zaskarżyć zażaleniem postanowienie sądowe o umorzeniu postępowania, w ramach którego zawarta została ugoda. W tym wypadku strona może powoływać się na wady w oświadczeniu złożonym przez pełnomocnika (art. 82 i n. k.c.).

Jeśli adwokat będący pełnomocnikiem strony zawarł ugodę niezgodnie z wolą swego mocodawcy i jawnie krzywdzącą swego klienta, naraża się na odpowiedzialność dyscyplinarną, a nawet cywilną.

Głosowane orzeczenie zwraca uwagę na jeszcze jeden bardzo ważny moment, a mianowicie na to, że istnieje sądowa kontrola nad oświadczeniem dotyczącym treści zawartej ugody.

W tym miejscu należy wskazać na treść art. 203 § 4 k.p.c., z którego wynika, że sąd może uznać za niedopuszczalne cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia wtedy, gdy okoliczności sprawy wskazują, że wymienione czynności są sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierzają do obejścia prawa.

Przepis § 4 daje bardzo duże uprawnienia sądowi i ogranicza w sposób istotny uprawnienia procesowe pełnomocnika procesowego. Został on wprowadzony do procedury cywilnej po wojnie. W okresie przedwojennym procedura cywilna nie знаła takiej regulacji.

II. Wznowienie postępowania

Nienależyte wykonanie obowiązków procesowych przez adwokata ustanowionego z urzędu nie może stanowić podstawy wznowienia postępowania polegającej na pozbawieniu strony możliwości działania (art. 401 pkt 2 k.p.c.)

Orzeczenie SN z 26 marca 2003 r., II CZ 26 marca 2003 r., MoP nr 2 2004, s. 85.

W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Najwyższy przypomina, że tą kwestią zajmował się Sąd Najwyższy w roku 1997 w sprawie III CKN 10/96, OSP nr 9 z 1997 r., poz. 172 i wówczas postanowiono, że nienależyte wykonywanie swych obowiązków przez pełnomocnika z urzędu może stanowić przewidzianą w art. 401 pkt 2 k.p.c. podstawę wznowienia, polegającą na pozbawieniu strony możliwości działania.

Obecnie rozpoznający tę sprawę skład Sądu Najwyższego poglądu tego nie podzielił. Zdaniem tego składu o pozbawieniu strony możliwości działania wskutek naruszenia przepisów prawa można mówić w związku z nienależytym wykonywaniem obowiązków procesowych przez adwokata z urzędu wówczas, gdyby sąd nie reagował na beczynność adwokata. Tymczasem w tej sprawie – zdaniem Sądu Najwyższego – sąd zwracał się do właściwej rady adwokackiej o zdyscyplinowanie adwokata i nakłonienie go do wykonania niezbędnych czynności procesowych. Ta interwencja sądowa nie dała wyników. Trudno zgodzić się z tą argumentacją. Wprowadzenia dodatkowego warunku uzasadniającego wznowienie postępowania („gdyby sąd nie reagował na beczynność adwokata”) nie znajduje uzasadnienia w obowiązującym tekście art. 401 k.p.c.

Za trafne należy natomiast uznać poprzednie orzeczenie z 1997 r. (przytoczone wyżej). W uzasadnieniu tego orzeczenia trafnie zostało podkreślone, że z faktu ustanowienia pełnomocnika z urzędu strona ma prawo oczekiwać podejmowania przez niego niezbędnych czynności w procesie. Jeżeli pełnomocnik ten obowiązków tych nie wypełnia, a strona nie ma bezpośredniego wpływu na jego zmianę, ze względu na przewidziany przez art. 117 § 1 k.p.c. sposób ustanawiania i wyznaczania adwokata z urzędu, to trudno w tych warunkach pozbawiać stronę prawa do żądania wznowienia postępowania. Nie można przecież karać strony za zaniedbania pełnomocnika.

Nie ze swej winy została „pozbawiona możliwości działania” (art. 401 pkt 2 k.p.c.) i wobec tego powinna mieć prawo do ubiegania się o wznowienie postępowania.

Stanowisko zawarte w orzeczeniu z 1997 r. (III CKN 10/96) akceptował W. Broniewicz (OSP 1997, poz. 172) oraz Z. Krzemiński w artykule pt. „Adwokat w orzecznictwie Sądu Najwyższego – Izba Cywilna oraz Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych 1995–1997, „Palestra” 5–6/1998 r., s. 207.

III. Pisma procesowe

Odpisy pisma procesowego nie muszą być podpisane ani poświadczane za zgodność z oryginałem przez stronę, jej przedstawiciela lub pełnomocnika procesowego.

Orzeczenie SN z 18 października 2002 r., V CKN 1830/00, OSN 2004, poz. 9.

Rozstrzygnięta w tym orzeczeniu kwestia ma w praktyce adwokackiej dość istotne znaczenie. Jak wiadomo orzecznictwo Sądu Najwyższego nie wykazywało w tej sprawie jednolitej linii. Stąd niezbędne było kategoryczne rozstrzygnięcie nasuwających się wątpliwości.

Punktem odniesienia w tej sprawie musi być obowiązujący tekst artykułów: 126 § 1 pkt 4, 128 oraz 140 k.p.c. I słusznie Sąd Najwyższy w uzasadnieniu głosowanego orzeczenia stwierdza, że należy w pełni podzielić pogląd wypowiedziany w tej kwestii w orzeczeniu I CZ 111/67, iż odpis pisma procesowego nie musi być podpisany przez stronę, jej przedstawiciela lub pełnomocnika procesowego. Znajduje to uzasadnienie w tekstach przepisów art. 126 § 1 pkt 4, art. 128 oraz 140 k.p.c.

Nakaz stwierdzenia „zgodnie z oryginałem” dotyczy jedynie załączanych dokumentów.

IV. Termin

Termin dokonania czynności procesowej w formie pisma procesowego (art. 127 k.p.c.) jest zachowany wówczas, gdy pismo zostało przed upływem terminu wniesione do właściwego sądu, co oznacza zarówno złożenie pisma w biurze podawczym sądu jak i w jakimkolwiek jego wydziale stanowiącym jednostkę organizacyjną sądu, nawet w tym, która nie jest właściwa do podjęcia danych czynności sądowych.

Orzeczenie SN z 24 czerwca 2002, I PZ 55/02, MoP 1/03, s. 9.

Teza słuszna, jako że obowiązująca procedura mówi jedynie o sądzie, nie precyzując bliżej w jakiej jednostce sądowej pismo powinno być złożone.

Zasada ta ma zastosowanie do wszelkich pism procesowych wysyłanych czy składanych w sądzie, a wobec tego do pozwów, zażaleń, apelacji i kasacji.

Jednakże pismo musi być złożone przed upływem terminu we właściwym sądzie w jakimkolwiek wydziale tego sądu stanowiącym jednostkę organizacyjną sądu.

Data uiszczenia opłaty sądowej w drodze przelewu bankowego dokonanego w banku zagranicznym – w sytuacji, w której rachunek bankowy właściwego sądu został uznany kwotą tej opłaty przez bank krajowy, będący bankiem korespondentem banku zagranicznego – jest data otrzymania przez bank krajowy polecenia rozliczeniowego, przekazanego przez bank zagraniczny celem realizacji polecenia przelewu.

Uchwała SN z 25 czerwca 2003 r., III CZP 28/OM, MoP 7/2003, s. 321.

Teza trafna. Identyczna sytuacja zaistnieje, gdy opłata została uiszczona drogą pocztową poza granicami Polski. Także w tym wypadku datą uiszczenia opłaty będzie data otrzymania wpłaty przez sąd.

W przypadku wniesienia środka odwoławczego w piśmie, które nadano faksem, uważa się, iż środek ten został wniesiony w dacie „prezentaty”, czyli adnotacji o wpływie pisma uczynionej przez upoważnionego pracownika sądu (art. 165 § 2 k.p.c.).

Orzeczenie SN z 29 stycznia 2003 r., I CZ 142/02, Wokanda nr 9 z 2002 r., s. 10.

Z tekstu art. 165 § 2 k.p.c. wynika, że oddanie pisma procesowego w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu. Otóż przy przesłaniu środka odwoławczego przy pomocy faksu wymóg ten nie został spełniony.

W tej sytuacji trafnie przyjął Sąd Najwyższy, że środek odwoławczy został wniesiony w dacie „prezentaty”, czyli adnotacji uczynionej przez urzędnika sądowego.

V. Kasacja

Odmowa sporządzenia kasacji przez pełnomocnika ustanowionego przez sąd nie jest okolicznością uzasadniającą przywrócenie terminu do jej wniesienia.

Orzeczenie SN z 16 października 2002 r., IV CKN 424/01, OSN 2004, poz. 39.

Przede wszystkim należy przypomnieć treść uchwały 7 sędziów SN z dnia 21 września 2000 r., III CZP 14/00, OSN 2001, poz. 21, w której trafnie stwierdzono, że „adwokat ustanowiony dla strony przez sąd może odmówić sporządzenia kasacji jeżeli byłaby niedopuszczalna lub oczywiście bezzasadna. Jednakże adwokat, który nie widzi podstaw do składania kasacji, powinien o tym zawiadomić klienta oraz okręgową radę adwokacką. Strona zawi-

domiona o tym ma możliwość ubiegania się o wyznaczenie innego adwokata z urzędu. Sytuacja ta nie uzasadnia jednak przywrócenia terminu do wniesienia kasacji.

VI. Wpis

Do apelacji podlegającej wpisowi stałemu, wniesionej przez adwokata reprezentującego stronę zwolnioną od kosztów sądowych w ułamkowej części, stosuje się przepis art. 17 Ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o k.s.w.s.c.

Uchwała SN z 20 maja 2003 r., III CZP 16/03, WoK 7–8/03, s. 4.

Teza rygorystyczna, ale zgodna z tekstem art. 17 wymienionej ustawy.

Wniesiony przez adwokata lub radcę prawnego nieopłacony środek odwoławczy od zawartego w wyroku rozwodowym orzeczenia nakazującego eksmisję jednego z małżonków podlega odrzuceniu bez wzywania do uiszczenia opłaty.

Orzeczenie SN z 3 września 2002 r., II CZ 87/02, OSN 2003, poz. 164.

Teza nie budzi wątpliwości z jedną jednak uwagą, że sprawy rozwodowej nie może prowadzić radca prawny.

VII. Doręczenie

Doręczenie pisma sądowego dorosłemu domownikowi adresata bez zapisania na potwierdzeniu odbioru tego pisma imienia i nazwiska osoby odbierającej przesyłkę jest naruszeniem przepisów o doręczeniach, które nie ma wpływu na wynik sprawy, jeżeli listonosz faktycznie doręczył pismo sądowe domownikowi.

Orzeczenie SN z 20 grudnia 2000 r., I PKN 713/00, „Palestra” 11–12/02, s. 198.

Zastosowanie trybu doręczenia zastępczego (art. 139 § 1 k.p.c.) jest dopuszczalne dopiero w razie uprzedniej niemożności doręczenia pisma osobie upoważnionej do odbioru pisma w miejscu pracy adresata (art. 138 § 2 k.p.c.).

Orzeczenie SN z 13 grudnia 2002 r., IV CZ 138/02, OSN 2003, poz. 119.

Problematyka związana z doręczeniami została obszernie omówiona w pracy Z. Krzezińskiego: Adwokat w procesie cywilnym, Zakamycze 1999, s. 48 i n.

VIII. Spis kosztów

Strona nie ma obowiązku udokumentowania wysokości kosztów wymienionych w spisie (art. 109 k.p.c.). Spis podlega kontroli sądu na podstawie art. 233 k.p.c.

Postanowienie składu siedmiu sędziów SN z dnia 27 listopada 2002 r., OSN 2004, poz. 6.

Teza dotyczy dopuszczalności badania przez sąd wysokości wykazanego w spisie kosztów wynagrodzenia adwokata.

Glosowane postanowienie przyjęło, że strona nie ma obowiązku udokumentowania wysokości wykazanego wynagrodzenia adwokackiego, jednakże sąd może dokonać kontroli prawidłowości spisu, co oznacza, że może dokonać tej weryfikacji z urzędu, lub na zarzut strony przeciwnej.

Przy tym sprawdzaniu chodzi o sprawdzenie zgodności wynagrodzenia z tak zwanymi stawkami urzędowymi określonymi w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości.

Patrz w tej kwestii: Z. Krzemiński: Adwokat w orzecznictwie Sądu Najwyższego (Izba Cywilna 2001–2002), „Palestra” 1–2/03, s. 183.

Do kosztów niezbędnych do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (art. 98 § 1 k.p.c.) strony reprezentowanej przez adwokata podlega zaliczeniu wydatek poniesiony przez nią w związku z koniecznością uiszczenia opłaty skarbowej od dokumentu stwierdzającego ustanowienie pełnomocnika.

Uchwała SN z 12 marca 2003 r., III CZP 2/03, MoP 2003 nr 19, s. 890; OSN 2003, poz. 161.

Skoro art. 98 § 1 k.p.c. przyznaje stronie wygrywającej proces prawo do otrzymania wydanych przez nią kosztów niezbędnych do celowego dochodzenia swych praw, to strona przegrywająca powinna zwrócić stronie wygrywającej wydatek na opłatę skarbową od pełnomocnictwa.

IX. Uzupelnianie braków

Do niepodpisanego pisma wskazującego wartość przedmiotu zaskarżenia na wezwanie o uzupelnienie braków apelacji nie stosuje się art. 130 § 1 k.p.c.

Uchwała SN z dnia 29 lipca 2003 r., III PZP 10/03, WoK nr 3 z 2004 r., s. 18.

W uzasadnieniu uchwały napisano, że strona powinna mieć możliwość uzupelnienia braku w apelacji tylko jeden raz.

Jest to pogląd niesłuszny, gdyż obowiązujący tekst art. 130 k.p.c. takiego zapisu nie zawiera.